

Кравченко І.І.

учень ІІ класу,

*Криворізька спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 71
Криворізької міської ради Дніпропетровської області*

БРАТИ ШЕПТИЦЬКІ І ЄВРЕЙСЬКИЙ НАРОД

Протягом останніх десятиліть історія про християнських релігійних діячів – братів Шептицьких, які рятували більше 200 євреїв під час страшних подій Голокосту є предметом вивчення багатьох єврейських дослідників, особливо багато дискусій відбувається щодо надання статусу «праведника народів світу» Андрею Шептицькому.

Праведниками народів світу називають людей, які, ризикуючи своїм життям, рятували євреїв під час Другої світової війни. В Україні такими людьми можна вважати двох братів: Андрея та Климентія Шептицьких [1].

Єврейська громада України завжди перевищувала за чисельністю навіть міцні та розвиненні громади Литви, Білорусі, Росії та Польщі. Одним з «густих» осередків єврейського життя починаючи з кінця 18-ого століття стала Східна Галичина. Регіон що в тогочасній Україні мав населення здебільшого з греко-католицькою релігійною спрямованістю [2].

Брати Шептицькі пов'язали своє життя зі служінням Богу. Андрей згодом став митрополитом Галицьким та архієпископом Львівським. Климентій же був архімандритом Української Греко-Католицької церкви. Шептицькі мали велику повагу серед українців, їх можна вважати символом віри в майбутнє України.

Для того, аби зрозуміти роль митрополита Андрея Шептицького в роки Другої світової війни, маємо розглянути її з огляду на його діяльність. Адже, проблеми, з якими стикнувся лідер Української Греко-Католицької церкви кинули виклик його принципам та його можливості протистояти комунізму та нацизму.

Митрополит Шептицький, який спочатку вітав німецьку армію і дякував їй за звільнення від комуністичної тиранії, невдовзі був приголомшений кривавими погромами та масовими стратами євреїв. Як проповідник моральності та толерантності, митрополит відчував, що насилля та зневага принципів співіснування людей ставить під сумнів загальнолюдські цінності.

Шептицький висловив свою занепокоєність лідеру СС з приводу геноциду єврейського народу та використання у цій злочинній діяльності української допоміжної поліції. У відповідь Гімлер порадив митрополиту «не втручатись в справи, які його не стосуються» [3].

Німці помстились Шептицькому, припинивши роботу Української Національної ради, почесним головою якої він був. Це не зупинило митрополита від дій, направлених на порятунок людей єврейської національності. В своєму пастирському листі «Про християнське милосердя» він писав про християнський обов'язок братської любові, що визнавав «святістю людського життя...».

Більш сильним виступом Шептицького на захист людей, які підпадали під знищення, став інший пастирський лист «Не убий», в якому були засуджені різні форми вбивства та політики масового винищення. Послання, опубліковане в листопаді 1942 року, мало бути прочитане у всіх церквах. Основною думкою якого було: «Хто пролив безневинну кров, той зробив себе вигнанцем з людської спільноти через зневагу до людського життя» [4].

Варто зазначити, що порятунок євреїв в Україні був дуже небезпечною справою – покаранням для «тих, хто любить євреїв» була смертна кара. Але митрополит бажав, аби монахи та монахині, священники та миряни, жили у відповідності із заповіддю: «Люби ближнього як самого себе» і тому надихав їх спасати людей.

Найближчими соратниками Андрея Шептицького у підпільній роботі з порятунку євреїв були Климентій Шептицький – брат митрополита та Марко Стек, який займався виготовленням фальшивих документів для євреїв та переправленням їх до монастирів [5].

За словами рабина Давіда Кахане, якого врятував Шептицький, більше 240 українських священників ризикували своїм життям, переховуючи та надаючи допомогу євреям. Крім 200 дітей, яких було сховано в монастирях, Андрей Шептицький переховував у своїй резиденції 15 євреїв, зокрема Курта Левіна, його брата Ісака Левіна та власне Кахане, який згодом став головним рабином ізраїльських військово-повітряних сил [6].

Нажаль, незважаючи на те, що обидва брати Шептицькі зробили великий внесок у порятунок євреїв Галичини, вони не були однаково сприйняті єврейською громадою. Андрей Шептицький і досі не визнаний «праведником народів світу» на відміну від Климента

Шептицького, якому Інститут вивчення Голокосту «Яд ва-Шем» присудив це звання [7]. Спробуємо визначити причину.

Справа в тому, що здебільшого усіма операціями займався Андрей, що правда Климентій виконував дійову роль у цьому процесі. У часи Другої світової війни Андрей важко захворів і не міг вільно пересуватися. Тому Климентій став його руками та ногами у здійсненні більшості справ самого митрополита. Тому складається враження, що Климентій зробив набагато більше свого брата.

Спочатку, за словами представників «Яд-ва-Шем» відносно Андрея бракувало документів, які б підтверджували його участь у спасінні євреїв. Це можна пояснити тим, що його ідеї і завдання виконували інші люди, враховуючи стан здоров'я. Але з часом надходило все більше підтверджень від євреїв, яких будучи дітьми врятував саме Андрей. Але питання надання статусу «праведника» митрополита Андрею досі залишається відкритим [8].

До речі на івриті слово «праведник» походить від слова «цедек» – «справедливість». Спираючись на давню єврейську філософію, справедливість вимірюється в рівності людей у правах та свободах. Тому «праведник» – людина що несе справедливість у світ.

Чи були вчинки Андрея справедливими? Чи більш милосердними? Бо милосердя та справедливість є речами, що не можливо поєднати. Милосердя відміняє ідею справедливості.

З боку сучасної єврейської громади постає три причини, через які Андрей досі не визнаний «праведником народів світу»:

– Він є християнським священиком. Для багатьох єврейських авторитетів визнання християнського діяча героєм – зрада власних ідеалів. Однак залишається питання: «Чому тоді Климентій визнаний «праведником народів світу»?

– Підтримка підрозділу «СС Галичина» в боротьбі проти радянської влади. До речі дане угруповання займалось анти-єврейською діяльністю, заохочувало до погромів. Але ми знаємо, що це було дуже короткий час, він швидко зрозумів жахливі наслідки нацизму.

– Також вважається, що під час єврейських погромів у Львові митрополит не протистояв активно цим подіям.

Вважається, що саме через ці причини Андрей на відміну від Климентія не потрапив до «зали праведників». Авторитетні історики вважають, що Климентій фізично зробив значно більше ніж Андрей, який був не мобільним через свої хвороби [9].

Але, для багатьох людей Андрей Шептицький – герой, який поступився своїм поглядам (несприятливого відношення до євреїв), врятувавши євреїв. Однак, людина несе відповідальність за результат усіх своїх дій, наприклад «СС Галичина», частково організована Андресем, вбила не менше євреїв ніж німецькі та радянські війська. В Талмуді зазачено: «Якщо ти був грішником та покався, то жодна людина не має права дорікнути тобі у твоїх поганих справах».

На нашу думку, Андрей Шептицький – праведник. Він людина, яка знайшла в собі сили поставити людські цінності вище за устої тогочасної православної та греко-католицької спільноти по відношенню до євреїв. Не зважаючи на проблеми зі здоров'ям, митрополит продовжував свою діяльність як «рятівник євреїв Галичини». Нині більшість єврейських організацій подають заяви до «Яд-ва-Шем» з проханням визнати Андрея Шептицького праведником народів світу.

Історія Шептицьких вчить нас стійкості й вірності ідеалам людської відповідальності, толерантності, справедливості та гідності.

Список використаних джерел:

1. Кіт Я. Андрей Шептицький робив усе для порятунку євреїв у час Голокосту [Електронний ресурс] / Ярослав Кіт // Громадське радіо. – 2015. – Режим доступу: <https://ua.y.me/Qmhe>
2. Корогодський Ю. Єврейські діти митрополита Андрея Шептицького [Електронний ресурс] / Юрій Корогодський // Історична правда. – 2010. – Режим доступу: <https://ua.y.me/Xsvy>
3. Климентій Шептицький: Аристократ і монах, який рятував єврейських дітей від нацистів [Електронний ресурс] // Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви. – 2019. – Режим доступу: <https://ua.y.me/NVeG>
4. Терещук Г. 150-річчя від народження Климентія Шептицького. Аристократ, архимандрит УГКЦ загинув у в'язниці Москви [Електронний ресурс] / Галина Терещук // Радіо Свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://ua.y.me/89XQ>
5. Франків У. Блаженний священномученик Климентій Шептицький [Електронний ресурс] / Уляна Франків. – 2014. – Режим доступу: <https://ua.y.me/fs3J>
6. Матковський І. Брати Шептицькі і єврейський народ. Фрагмент біографії праведника народів світу бл. свщмч. Климентія в період Голокосту [Електронний ресурс] / Іван Матковський // Релігійно-інформаційна служба України. – 2019. – Режим доступу: <https://ua.y.me/PvZ1>

7. Праведники народів мира. Архімандрит Климентій Шептицький, обвинувачений за віру [Електронний ресурс] // Еврейський Мир України. – Режим доступу: <https://ua.u.me/K36h>

8. Шептицькі [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України. – 2019. – Режим доступу: <https://goo-gl.su/Yxur>

9. Брати Шептицькі – приклад гарних взаємин і поваги [Електронний ресурс] // ДивенСвіт. – 2015. – Режим доступу: <https://ua.u.me/ArB1>

Семко В.В.

учениця 10 класу,

Криворізька спеціалізована загальноосвітня школа

I-III ступенів № 20

з поглибленим вивченням німецької мови

Криворізької міської ради Дніпропетровської області

ТОЙ, ХТО РЯТУЄ ЛЮДИНУ, ТОЙ РЯТУЄ СВІТ

Праведник народів світу (мовою іврит – гасідей уммот га-олам) – почесне звання, що присуджується Державою Ізраїль тим, хто в роки Другої світової війни в окупованій нацистами Європі рятував євреїв від знищення.

У Меморіальному комплексі Катастрофи та героїзму єврейського народу «Яд Вашем» (Єрусалим) працює Комісія із встановлення та пошанування Праведників народів світу, до складу якої входять відомі ізраїльські юристи, історики, а також представники уцілілих під час Голокосту євреїв. Почесне звання «Праведник народів світу» надається, якщо висунута єврейською спільнотою кандидатура відповідає наступним вимогам за існування наступних умов:

- 1) здійснення активних вчинків задля врятування євреїв, навіть якщо ці дії виявилися безуспішними через незалежні від рятівника обставини;
- 2) за реальної загрози життю рятівника, пов'язаної з такими діями;
- 3) за безкорисливості, тобто при рятуванні євреїв без отримання або очікування винагороди;
- 4) якщо під час операції з рятування, а також до неї та після неї рятівник не завдав шкоди іншим євреям або не євреям;
- 5) за наявності достовірних свідчень.